

"Güç zayıflıktır"

Güçlü Adamın Çağı*

Lider Kültü Dünyada
Demokrasiyi Nasıl Tehdit Ediyor?

GIDEON RACHMAN

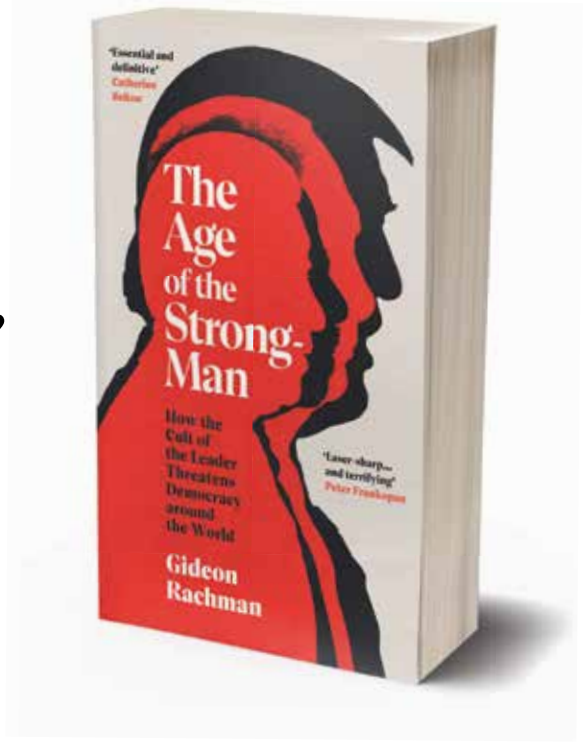

DOMINIK PIETZCKER **

Macromedia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, 2022

BU KİTAP, FINANCIAL TIMES'İN DIŞ haberler başyazarı ve on yıldır küreselleşmenin politik ve jeostratejik yönleri hakkında önde gelen bir yorumcu olan Gideon Rachman'ın Easternisation - War and Peace in the Asian Century (2016) kitabından sonraki son kapsamlı siyasi analizi niteliğindedir. Rachman Easternisation'da, Çin'in büyüyen ekonomik, siyasi ve aske-

ri gücüyle Asya'nın rakipsiz hegemonu oluşunu keskin bir şekilde resmediyor ve Transatlantikten Hint-Pasifik yarıküresine doğru bir güç ve kültür kayması olduğunu açıkça belirtiyor. Rachman The Age of the Strongman kitabında, başka bir tür güç kaymasından bahsetmektedir. Rachman'a göre küresel siyasi kültürde göreceliden mutlak liderliğe daha tehlikeli ve çatışmaya

* Çeviri: İbrahim Orçun Göktürk

** Dominik Pietzcker, 2012'den beri Macromedia Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Hamburg ve Berlin Kampüslerinde tam zamanlı profesör ve Medya Fakültesi üyesidir. Freiburg/Br. Üniversitesi, Dublin Trinity College ve Viyana'da felsefe, tarih ve edebiyat okudu. 1996'dan 2010'a kadar siyasi kamu kurumlarında (Federal Başkanlık Ofisi, AB Komisyonu, Alman hükümetinin Federal Basın Departmanı) kreatif direktör olarak çalıştı ve Universität der Künste (UdK) Berlin ve Technische Universität (TU) Dresden'de ders verdi. 2014'ten beri Alman Girişimciler Vakfı'nda (Stiftung der Deutschen Wirtschaft, SDW) fahri jüri üyesidir. Cambridge Üniversitesi Darwin Koleji'nde ders vermektedir ve İstanbul İstinye Üniversitesi'nde araştırma görevlisidir. 2017'den beri Çin'deki üniversitelerde, Zhejiang Üniversitesi Şehir Koleji'nde (Hangzhou) ve Tongji Üniversitesi'nde (Şanghay) dersler verdi. Kültürlerarası, Çin-Almanca ve sosyo-ekonomik konularda düzenli olarak yayınlarda yazmaktadır.

yol açma potansiyeli taşıyan bir başkalaşım söz konusudur. Bir anlamda uyarı vererek, Rachman şöyle yazıyor (s. 2): “Dünyadaki güçlü liderlerin yükselişi dünya siyasetini kökten değiştirdi. Şu anda 1930’lardan bu yana liberal demokratik değerlere yönelik en sürekli küresel saldırının ortasındayız”. The Age of the Strongman, Ukrayna’daki savaşın patlak vermesinden birkaç hafta önce yazılmış ve yayınlanmış olmasına rağmen, “gücü olan istediğini alır” görüşünün gerçek siyasi çerçevesine ve sözde meşru ulusal çıkarların sırf şiddet yoluyla uygulanması tezine mükemmel bir şekilde uyuyor. Uzlaşmaz çıkarları çözmeye yönelik bu ilkel yaklaşım, bireylere, uluslara ve bunların siyasi elitlerine benzer şekilde başkalarına örnek olursa, herhangi bir yolla yönlendirilen herhangi bir çatışma, tasavvur edilebilir ve mümkün hale gelir. Bu durum ciddi bir yıkıcı potansiyel yaratmaktadır.

Otoriterlik, ulusal popülizm veya neo-feodalizm olarak nitelensin, Rachman’ın “güçlü adamların siyaseti” olarak adlandırdığı şey aynı sonuca çıkıyor: Tam anlamıyla tek elde toplanma değilse bile çok az kişinin elinde muazzam zenginlik ve gücün yoğunlaşması.

Rachman kitabında, tamamen yeni bir siyasi tarzdan ziyade geleneksel bir güç kavramı betimliyor. Otoriterlik, ulusal

popülizm veya neo-feodalizm olarak nitelensin, Rachman’ın “güçlü adamların siyaseti” olarak adlandırdığı şey aynı sonuca çıkıyor: Tam anlamıyla tek elde toplanma değilse bile çok az kişinin elinde muazzam zenginlik ve gücün yoğunlaşması. Esasen, örgütler ve hatta uluslar içindeki bu etki birikimi, Alman sosyolog Robert Michels’in 1911 yılında yayımlanan Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie kitabının girişindeki “Oligarşinin Tunç Kanunu”nda tanımlanmıştır ve tamamen yeni bir tarihsel olgu değildir. 20. yüzyılın modern tarihi, kendilerini büyük ulusal liderler olarak gören acımasız yöneticilerin, çok sayıda, canice olmasa da zalimlik örnekleri ile doludur.

Bugün, “güçlüler çağı”nın politik ve toplumsal sonuçları farklı olabilir. Rachman’ın gördüğü gibi güçlü adam mutlaka bir otokrat, “führer”, tiran, “generalissimo” veya “caudillo” değildir; demokratik bir seçimle iktidara gelse bile çoğulcu toplum anlayışına meydan okuyan bir politikacıdır. Bir popülist olarak, güçlü adam siyasi çoğunlukların beğenisine bağlıdır; bir milliyetçi olarak saldırgan bir dış politikaya yönelir; bir gelenekçi olarak, geçmişe ait bir imparatorluk görkemine gönderme yapar. Güçlü adamlar, çoğunlukla karmaşık – en azından belirsiz – jeopolitik bir gruplaşma içinde prosedürler yerine hızlı çözümler, sancılı kararsızlıklar yerine kristal berraklığında kesinlikler ile ihtimalla hazırlanmış fakat tatmin edici olmayan uzlaşmalar yerine zor kararlar sunar.

Rachman bu noktada bazı örnekler de veriyor: 2014’te Kırım’ın ilhakı; 2016’da Brexit; 2020’de Trump’ın başkanlığının

sonunda Beyaz Saray'daki fırtına ve Xi Jinping'in 2012'de iktidara gelmesinden bu yana Çin yayılcılığı. Rachman'ın güçlü politikacılar listesi, bunların yanı sıra Orbán (Macaristan), Erdoğan (Türkiye), Modi (Hindistan), Netanyahu (İsrail), Muhammed bin Selman (Suudi Arabistan), Duterte (Filipinler) ve Bolsonaro (Brezilya) dahil olmak üzere uzun bir liste. Tüm bu politikacıların ortak paydasını bulmak zor olabilir. Boris Johnson hakkında Putin veya Etiyopyalı Ebu Ahmed için eşit derecede doğru olan ne söylenebilir?

“Küresel fikir savaşı sadece politikacılar tarafından değil, aynı zamanda entelektüeller tarafından da verilmektedir”

Rachman'ın tanımladığı şekliyle “karizmatik yeni lider” (s. 173), Max Weber tarafından yüz yıl önce, siyasi iktidarın meşrulaştırılması üzerine ünlü makalesinde (Wirtschaft und Gesellschaft, 1919) zaten tanımlanmıştı. Weber, dünyevi güç alanında dinsel karizma fikrini ilk ortaya koyan kişidir. Rachman aslında en basit haliyle eskilerden feyz alıyor; fikirleri Alexis de Tocqueville'den Ernest Gellner ve Isaiah Berlin'e kadar olan derin siyasi analiz geleneğinden kaynaklanıyor. Milliyetçilik ve otoriter iktidar kavramları, en azından modern zamanlarda el ele gidiyor. Rachman'ın tasvir ettiği gibi ‘Güçlü Adamlar’, kişisel ve kurumsal gücü aşmaktan zevk alan yeni siyasi aktörlerdir. Bu gerçekten şaşırtıcı bir şey değildir, çünkü bu fenomen

Tacitus, Montesquieu ve Shakespeare gibi dünyevi gücün en önde gelen yorumcularınca zaten kavranmış ve kapsamlı bir şekilde tanımlanmıştır. Açıkçası, güç kendi içinde kuvvetli bir cezbedicidir, ancak bu fikre atıfta bulunmak, herhalde apaçık ortada olan bir gerçeği ifade etmektir. Entelektüel bir bakış açısıyla bakıldığında, The Age of the Strongman özgünlükten yoksundur ve güç kavramı için Kissinger'ın “en büyük afrodisyak” tarifine eklediği pek bir şeyi yoktur.

Rachman, kişisel anlayışlarını, anekdotları ve genel fikirlerini birleştirdiğinde en net ifadesini ortaya koymaktadır. “Küresel fikir savaşı sadece politikacılar tarafından değil, aynı zamanda entelektüeller tarafından da verilmektedir” (s. 197). Teknolojik ilerleme (kitle imha silahları dahil) hiçbir tür manevi ilerleme ile karşılaştırılmaz. Güçlü adam, dünya üzerindeki etkisi tartışmalı bir şekilde daha büyük olmasına rağmen, diğer herhangi bir insanla aynı manevi tehlikeye maruz kalır. Bu noktada Rachman'ın kitabı bize sınırsız olasılıkları ve aynı zamanda gücün ahlaki kısıtlamalarını hatırlatıyor. Hukukun üstünlüğü, acımasız güç kullanımından çok daha iyi bir fikirdir. Yine Kissinger'dan alıntı yapmak gerekirse (Reflections on Diplomacy, 2019): “Bir durumda ne yapacağınızı bilmiyorsanız, daha güçlüye karşı zayıfı destekleyin çünkü saldırganlığı teşvik etmek istemezsiniz.” Ancak bu adım, aynı zamanda güçlülük, güçlü bir adam ve güçlü bir irade gerektirir. Sonuç olarak, Gideon Rachman gibi çağdaş küresel siyasetin böylesine seçkin bir yorumcusu ve keskin bir analisti bile güçlülerin ikilemini çözmememiştir. 🌸